

5 Utdanningsnivå i SUF – området – økende kjønnsforskjeller

Yngve Johansen, prosjektleder, Sámi allaskuvla/Samisk høgskole,
Guovdageaidnu

Kapitlet utdanning tar for seg utdanningsnivåene fordelt på grunnskolenivå, videregående skole nivå og utdanning på høgskole/universitetsnivå, relatert til årene 1993, 2002 og 2007. Dette gjøres i forhold til landsgjennomsnittet og sammenlignbare områder utenfor SUF – området. Frafallet i de ulike kategoriene ligger på mellom 2.7 og 3.7 prosent, men synes ikke å ha noen tendenser.

5.1 Endringer i utdanningsnivå i SUF - området fra 1993 til 2007

Utdanningsnivået fra 1993 til i dag har vært økende i befolkningen i SUF – området. Spesielt vises dette i forhold til den store nedgangen i tallene på personer som ikke har utdanning utover grunnskole. Dette har en sammenheng med at det er mange eldre som har denne utdanningsbakgrunnen. I denne perioden har mange i denne aldersgruppen gått bort, samtidig som flere av de som har fylt 16 år i perioden har en utdanning utover grunnskole.

Tabell 5.1 Kvinner 16 år og over, etter utdanningsnivå i SUF – området i 1993, 2002 og 2007

	1993	2002	2007
Totalt antall kvinner	16056	14753	14237
Grunnskole	57.9 %	50.7 %	45.5 %
Videregående	30.8 %	33.2 %	33.8 %
Universitet/høgskole	11.3 %	16.1 %	20.7 %

Tabell 5.2 Menn 16 år og over, etter utdanningsnivå i SUF – området i 1993, 2002 og 2007

	1993	2002	2007
Totalt antall menn	17558	16136	15629
Grunnskole	53.2 %	47.6 %	45.9 %
Videregående	37.4 %	41.1 %	41.6 %
Universitet/høgskole	9.4 %	11.3 %	12.5 %

5.2 Utdanningsnivå relatert til kjønn

Med bakgrunn i økt levealder for kvinner og det faktum at utdanningsnivået er lavest blant de eldste, vil forskjellen blant yngre menn og kvinner være noe større enn det tabellene 5.1 og 5.2 viser.

I 1993, der utdanningsnivået blant menn og kvinner var forholdsvis likt, hadde allerede flere kvinner enn menn utdanning på høgskole- og universitetsnivå. Denne utviklingen har bare forsterket seg, og antakelig vil det innen 2012 være dobbelt så mange kvinner som menn i SUF – området som har høgskole- eller universitetsutdanning.

Trenden i tidsperioden fra 1993 til 2007 er at mange menn avslutter sin skolegang etter videregående skole, mens kvinner fortsetter på høgskole eller universitet. Dette gjelder for landsgjennomsnittet, men er enda tydeligere innenfor SUF – området.

Årsaken til dette at kan være at studieretninger innen praktiske fag på videregående skole gir yrkeskompetanse. Mange av disse yrkene er også mannsdominerte, eksempelvis innen bygg og anlegg, mekaniske fag, bergverk, skipsfart og fiske.

Flere kvinner enn menn går fra videregående skole til videre studier. I videregående skole er det flest jenter som velger allmennfag, noe som gir direkte studiekompetanse. De yrkesfaglige studieretningene som jenter tradisjonelt velger, er ofte innen helsevesen, service og handelsnæring. Tradisjonelt er lønningene i disse yrkene lavere enn i de yrkene menn utdanner seg til på videregående skole, mens lønns- og arbeidsforhold er mer like i de akademiske yrkene. Det kan kanskje være en faktor som motiverer kvinner til å studere videre.

Denne tendensen er enda sterkere i SUF – området enn på landsbasis, og kan ha flere årsaker. En undersøkelse, ”UNG i Nord”, som ble besvart av omlag 3000

ungdommer i videregående skole i Nord-Norge på midten av 1900-tallet, viste at jentene benyttet 1/3 mer tid på leksearbeid enn det guttene gjorde. Likeledes mente jentene at de ble mer motivert for skolearbeidet og for å ta en lenger utdanning hjemmefra, enn det guttene ble. Tradisjonelt har guttene i stor grad overtatt fedrenes yrke, spesielt innen reindrift, gårdsdrift og fiske.

5.3 Utdanningsnivå i SUF – området i forhold til landsgjennomsnittet

Tabell 5.3 Kvinner 16 år og over, etter utdanningsnivå i Norge 1993, 2002 og 2007

	1993	2002	2007
Totalt antall kvinner	1 728 240	1 782 920	1 905 704
Grunnskole	41.6 %	34.8 %	31.8
Videregående	42.1 %	42.2 %	40.8
Universitet/høgskole	16.3 %	23.0 %	27.4

Tabell 5.4 Menn 16 år og over, etter utdanningsnivå i Norge 1993, 2002 og 2007

	1993	2002	2007
Totalt antall menn	1 655 696	1 658 776	1 860 801
Grunnskole	35.2 %	32.0 %	30.0 %
Videregående	46.2 %	48.4 %	45.6 %
Universitet/høgskole	18.6 %	19.6 %	24.4 %

SUF – området omfatter både tettsteder og områder med spredt bosetning, men ingen byer. På landsbasis viser det seg at de med høyest utdanningsnivå befinner seg i byer, der det også finnes flest akademiske arbeidsplasser. På bakgrunn av dette kan det ikke forventes at SUF – området skal ligge på landsgjennomsnittet i forhold til utdanningsnivå. I 2007 ligger kvinnene som har høgskole- eller universitetsutdanning i dette området nesten sju prosentpoeng under landsgjennomsnittet, og mennene nesten tolv prosentpoeng under.

Fra 2002 til 2007 har kvinnene i SUF – området og kvinnene som utgjør landsgjennomsnittet omtrent hatt en parallell økning når det gjelder høgskole- og

universitetsutdanning. I den samme tidsperioden har utdanning på dette nivået nesten stagnert blant menn, og for denne gruppen hatt en langt mindre vekst enn landsgjennomsnittet.

5.4 Utdanningsnivå i forhold til bosted og kjønn

Tabell 5.5 Utdanningsnivå blant kvinner i SUF – området dette i forhold til antall beboere på hjemstedet i årene 1993, 2002 og 2007

	1993			2002			2007		
	Under 200	200-999	Over 1000	Under 200	200-999	Over 1000	Under 200	200-999	Over 1000
Totalt antall	10855	2787	2369	9477	2657	2437	9013	2573	2612
Grunnskole	61.9	54.5	43.8	54.4	50.3	37.8	49.1	43.9	35.0
Videregående	29.0	34.4	34.8	31.3	36.9	36.1	32.8	36.8	34.3
Høy/Univers	9.1	11.1	21.4	14.3	12.8	26.1	18.1	19.3	30.7

Tabell 5.6 Utdanningsnivå blant menn i forhold til antall beboere på hjemstedet i årene 1993, 2002 og 2007

	1993			2002			2007		
	Under 200	200-999	Over 1000	Under 200	200-999	Over 1000	Under 200	200-999	Over 1000
Totalt antall	12350	2773	2435	10840	2695	2601	10349	2623	2610
Grunnskole	57.0	44.1	44.3	50.6	40.5	42.5	48.2	39.0	43.8
Videregående	35.7	44.0	38.8	40.2	46.2	39.4	41.2	46.2	38.5
Høy/Univers	7.3	11.9	16.9	9.2	13.3	18.1	10.6	14.8	17.7

Tabellene bekrefter at utdanningsnivået er lavest på stedene med lavest innbyggertall, spesielt gjelder dette utdanning på høgskole- og universitetsnivå. Antallet personer med høgskole/universitetsutdanning stiger uavhengig av størrelse på bosted, både for menn og kvinner. Det gjelder imidlertid ikke for menn som bor på steder med mer enn 1000 innbyggere. Her er det omtrent en stagnasjon når det gjelder utdannelse på høyere nivå fra 1993 fram til 2007.

For kvinnene har utdanning på høyskole- og universitet nivå på steder med over 1000 innbyggere ligget rundt fire prosentpoeng over landsgjennomsnittet fra 1993 fram til 2007. For mennene i de samme bosetningsområdene ligger dette tallet sju prosentpoeng under landsgjennomsnittet.

5.5 Utdanningsnivå i SUF regionen og sammenlignbare områder utenfor denne regionen

Tabell 5.7 Kvinner utdanningsnivå i SUF – området i forhold tiltilsvarende geografiske områder nord for Saltfjellet

		1993			2007		
		Under 200	200-999	Over 1000	Under 200	200-999	Over 1000
Totalt antall kvinner	SUF omr.	10855	2787	2474	9013	2573	2651
	Ikke SUF	33109	13905	84529	20851	13452	91806
Grunnskole	SUF omr.	61.9	54.5	43.2	49.1	43.9	35.0
	Ikke SUF	61.2	53.9	42.4	46.7	43.7	33.2
Videre- gåendeskole	SUF omr.	29.0	34.4	35.1	32.8	36.8	34.3
	Ikke SUF	31.2	35.1	40.0	37.1	37.7	38.1
Høyskole Universitet	SUF omr.	9.1	11.1	21.4	18.1	19.3	30.7
	Ikke SUF	7.6	11.0	17.6	16.2	18.6	28.7

Tabell 5.8 Menns utdanningsnivå i SUF – området i forhold tiltilsvarende geografiske områder nord for Saltfjellet

		1993			2007		
		Under 200	200-999	Over 1000	Under 200	200-999	Over 1000
Totalt antall menn	SUF omr.	12350	2773	2435	10349	2623	2658
	Ikke SUF	34680	14381	81490	30045	13682	88498
Grunnskole	SUF omr.	57.0	44.1	44.3	48.2	39.0	43.8
	Ikke SUF	53.3	46.4	34.4	43.5	41.0	30.8
Videre- gåendeskole	SUF omr.	35.7	44.0	38.8	41.2	46.2	38.5
	Ikke SUF	39.6	40.5	46.8	45.9	44.5	44.9
Høyskole Universitet	SUF omr.	7.3	11.9	16.9	10.6	14.8	17.7
	Ikke SUF	7.1	13.1	18.8	10.6	14.5	24.3

Blant kvinner i SUF – regionen og/eller utenfor sammenlignbare områder nord for Saltfjellet er det noen små forskjeller. Trenden fra 1993 holder seg fram til 2007, viser at det er prosentvis flere kvinner i SUF – området som har høgskole- eller universitetsutdannelse.

Mellom menn innenfor og utenfor SUF – området er forskjellen i utdanningsnivå større, spesielt gjelder dette på steder med over 1000 innbyggere. Innen SUF – området har det bare vært en minimal økning i utdanningsnivået fra 1993 til 2007 på steder over 1000 innbyggere. I samme tidsrom har steder med mer enn 1000 innbyggere utenfor SUF – området omtrent fulgt landsgjennomsnittet når det gjelder utdanningsnivå.

De stedene med over 1000 innbyggere som er i SUF – området, innbefatter Karasjok og Kautokeino tettsteder. Begge stedene står primærnæringene ganske sterkt. I tillegg til at dette er steder som kan sammenlignes med steder utenfor SUF – området, er det veldig mange reindriftsutøvere som bor i dette området. Dette kan påvirke det lave tallet på menn som har gjennomført høyere utdanning. Allerede lenge før 1993 ble det opprettet mange sentrale samiske institusjoner i disse kommunene. Mange av disse arbeidsplassene krever høyere utdanning. Her kan nevnes NRK sameradioen, Sametinget, teater og samisk høgskole. Mange kvinner arbeider på disse institusjonene, i tillegg til at det er stor overvekt av kvinner innen utdannings-, helse- og omsorgssektoren.

5.6 Sammendrag

SUF – området ligger under landsgjennomsnittet når det gjelder utdanningsnivå i befolkningen. Spesielt gjelder dette menn, uavhengig av størrelse på bosted. Blant menn har det nesten ikke vært økning i utdanningsnivået fra 1993 til 2007 på steder med 1000 innbyggere eller mer, mens det har vært en liten økning for de som bor på mindre steder. Disse økningene er langt mindre enn for landsgjennomsnittet. Unntaket ligger blant kvinner i SUF – området som bor på steder med 1000 innbyggere eller mer. Her ligger kvinnene fire prosentpoeng over landsgjennomsnittet når det gjelder utdanning på høgskole- og universitetsnivå. Dersom tendensen fortsetter, vil det innen 2012 være dobbelt så mange kvinner som menn som har høgskole- eller universitet utdanning i SUF – området.